

Nr 273.

Av herr **Sundberg** m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1942, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 287 med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1942 m. m. föreslås bibehållande av de enligt 1941 års krigskonjunkturskattförordning gällande skatteskalorna.

Om hänsyn allenast toges till de konstaterade verkningarna i samhälls-ekonomiskt och företagsekonomiskt avseende av krigskonjunkturbeskattningen samt till de uppenbara svårigheterna att verkställa en riktig taxering till sådan skatt och de därav föranledda kostnaderna, måste man komma till det resultatet, att det ur såväl det allmännas som näringslivets synpunkt vore bäst, om denna skatteform slopades. Emellertid tala vissa skäl av psykologisk natur för bibehållande av en modifierad krigsvinstbeskattning. Lagstiftningen får dock ej utformas så, att de med beskattningen avsedda indragningsåtgärderna godtyckligt drabba även till krigsvinster icke hänförliga inkomster och därmed skapa en utbredd känsla av rättslöshet.

Det föreliggande förslaget kan lika litet som de båda föregående förordningarna anses fylla rimliga krav på rättssäkerhet i förevarande hänseende. En grundlig omarbetning av förslaget i syfte att tillgodose dessa krav samt mildra beskattningens produktionshämmande verkningar bör enligt vår mening vara ett ofrånkomligt villkor för denna beskattningsforms bibehållande.

Dessa syften torde endast kunna uppnås genom omarbetning av skatteskalorna och bestämmelserna rörande bevisbördans fördelning.

På grund av bevisvårigheterna för den skattskyldige har krigskonjunkturbeskattningen, åtminstone såvitt merinkomst av rörelse angår, i tillämpningen kommit att i betydande utsträckning verka snarare såsom en merinkomstskatt än som en skatt å krigsvinster. Detta allmänt kända förhållande har i viss mån även bekräftats av skatteberedningen genom den utformning skatteberedningen i sitt förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1942 givit det av beredningen föreslagna nya stycket av 3 §.

En krigskonjunkturskatt av 50 % å merinkomsten medför på grund av de övriga skatter, som belasta merinkomsten, att inemot 75 % därav, ofta mer, tages i anspråk för skattebetalning och en krigskonjunkturskatt av 40 % skulle innebära, att omkring 65 % av merinkomsten eller således omkring 2/3-delar därav bleve konsumerad av skatter. För merinkomst av rörelse är emellertid skatteskalen även enligt det föreliggande förslaget

progressiv med en högsta skattesats för krigskonjunkturskatten av 70 %. En krigskonjunkturskatt av 70 % innebär, att omkring 90 % av merinkomsten konsumeras av skatter.

Denna högre skatteskala för merinkomst av rörelse framstår uppenbarligen såsom desto mer omotiverad som beträffande denna merinkomst, förutom prisstegringsvinst, jämväl vinst genom produktionsökning underkastas krigskonjunkturbeskattning under det att i andra fall merinkomst beskattas till den del merinkomsten grundas å prisstegring. Detta medför icke blott en materiellt sett hårdare beskattning av rörelseinkomsten utan även att en skattskyldig, som redovisar merinkomst av denna förvärvskälla, i processuellt avseende kommer i ett ogynnsammare läge än andra skattskyldiga. En skattskyldig, som icke med bärande sannolikhetsskäl kan bevisa, att i rörelsen uppkommen produktionsökning helt eller delvis grundats å normal utveckling av rörelsen eller andra av pågående krig eller dessförinnan rådande krigskonjunktur oberoende förhållanden, blir även enligt det föreliggande förslaget taxerad för hela merinkomsten. Den genom produktionsökningsvinstens beskattning vid rörelseidkares taxering uppkomna felkällan, som saknar motsvarighet vid andra näringsidkares taxering, blir automatiskt av allt större betydelse ju längre kriget varar. Det torde vara uppenbart, att skatteskolorna för krigskonjunkturskatten måste betraktas mot bakgrunden av de höga skattesatser, som för närvarande gälla även för den del av inkomsten, som icke konsumeras av krigskonjunkturskatt, samt till den alltmer stigande prisnivån. Under alla förhållanden framstår det såsom inkonsekvent, att för merinkomst av rörelse, där även produktionsökningsvinsten beskattas och beträffande vilken förvärvskälla risken för felaktigheter vid taxeringen torde vara störst, fastställa en högre skatteskala än för andra förvärvskällor.

I anledning av den tämligen samstämmiga kritik, som från skilda håll anförts mot den hittillsvarande krigskonjunkturbeskattningen, invänder föredragande departementschefen bland annat (s. 97), att bristen på konkreta exempel på fall, där betydelsefulla investeringar underlåtits till följd av krigskonjunkturbeskattningen, lämnar utrymme för olika meningar om allmängiltigheten av denna kritik. Han anför emellertid vidare, att de investeringar, som enligt sakens natur kunde antagas vara mindre lockande vid gällande krigskonjunkturbeskattning, huvudsakligen torde vara sådana, där förlustriskerna vore så stora, att de icke ansåges uppvägda av den möjlighet till behållen vinst som återstode sedan skatten betalats, eller där vederbörande icke ansåge sig få skäligt vederlag för det merarbete, som investeringen skulle föra med sig, samt framhåller jämväl, att vissa sådana investeringar kunde anses ur samhällseliga synpunkter särskilt önskvärda.

Då departementschefen efterlyser konkreta exempel på fall, där betydelsefulla investeringar underlåtits till följd av krigskonjunkturbeskattningen,

synes han icke hava beaktat beskattningens psykologiska verkningar å företagarna. På grund av den hårda krigskonjunkturbeskattningen förlora dessa det intresse för de planmässiga forskningarna och undersökningar i syfte att åstadkomma nya tillverkningar och förbättringar av gamla, utan vilket allt industriellt framåtskridande stoppas och tillbakagång förr eller senare blir oundviklig. Undantag härifrån utgöra dels företag, som åsyfta framställande av ersättningsprodukter, i vilket fall företagaren ofta torde räkna med att i en eller annan form erhålla eftergift av krigskonjunkturskatt, dels nyanläggningar, där riskerna äro påtagligt ringa. Planer å andra nyinvesteringar, vilka med en måttligare beskattning kunnat väcka det största intresse hos företagaren, komma under nuvarande förhållanden icke under övertvägande och bli än mindre föremål för ens preliminära undersökningar. Det är denna psykologiska verkan av beskattningen, som väcker de största farhågorna för den framtida utvecklingen. Även om det skulle kunna anföras konkreta exempel på fall, där dylika planer resulterat i vissa undersökningar, men dessa planer på grund av krigskonjunkturbeskattningen fått förfalla, äro dessa att betrakta såsom undantag, vilka icke i någon mån kunna tjäna till ledning vid bedömning av beskattningens återhållande verkningar på initiativanda och företagsamhet. Å andra sidan kunna å alla de vid måttligt skattetryck möjliga investeringar, som på grund av den nuvarande beskattningen icke ens resulterat i en diffus plan, givetvis inga konkreta exempel lämnas.

Det lär väl knappast kunna bestridas, att de av departementschefen åsyftade fall, »där förlustriskerna äro så stora, att de icke anses uppvägda av den möjlighet till behållen vinst som återstår sedan skatten betalats», skulle minskas i samma mån som skatteprocenten sänktes och den del av vinsten, företagaren finge behålla, därigenom ökades. Det i propositionen föreslagna utjämningsavdraget innebär icke någon reell ökning av den vinst, företagen får behålla, utan allenast ett ofullständigt skydd mot beskattning av genom förändrat penningvärde framkomna fiktiva vinster. Den enda framkomliga utvägen att undanröja de ogynnsamma psykologiska verkningarna av krigskonjunkturbeskattningen och lindra dess produktionshämmande inflytande är enligt vår mening att reducera skatteprocenten för rörelse till rimliga proportioner.

Ehuru en procentsats för krigskonjunkturskattens grundbelopp av 50 särskilt med hänsyn till övriga skatter måste betecknas såsom alltför hög, skulle dock en proportionell skattesats av 50 % även för rörelse leda till att man, vid planerande av nya företag kunde kalkylera med att få behålla omkring 1/4-del av merinkomsten, i stället för såsom för närvarande är fallet omkring 10 % därav eller ingenting. Enligt den av delegerade för Sveriges industriförbund m. fl. förebragta utredningen skulle de statsverket i form av krigskonjunkturskatt tillförda definitiva skatteintäkterna hava

minskats med omkring 3,5 milj. kronor, om krigskonjunkturskatten även för rörelse å 1941 års skatteunderlag utgått efter en proportionell procent-sats av 50. Redan en nedsättning av skattesatsen för krigskonjunkturskat-ten i denna begränsade omfattning skulle säkerligen hava inneburit en sådan stimulans för näringslivet, att intäkterna av övriga skatter väsentligt skulle hava ökat, sannolikt i sådan grad att reformen, åtminstone på längre sikt, gynnat även statens fiskaliska intressen.

Det ovannämnda beloppet torde dessutom framstå såsom ytterst obetyd-ligt vid jämförelse med den från krigskonjunkturbeskattning undantagna, huvudsakligen av andra förvärvskällor än rörelse härflytande merinkomsten i övrigt. Att reformen i någon mån skulle äventyra den åsyftade inflations-hindrande effekten av krigskonjunkturbeskattningen måste därför anses uteslutet, helst som intet torde vara mera ägnat att stävja den alltmer till-tagande benägenheten för onödiga och ur prisbildningssynpunkt skadliga utgifter än en dylik »topphuggning» av skatteskalen.

Då erfarenheten emellertid givit vid handen, att det är utsiktslöst att i riksdagen ernå en sänkning av ifrågavarande skattesatser inskränka vi oss här till att påpeka, att en sänkning av skattesatserna skulle i hög grad minska behovet av spärregler m. m., vilka nu tendera att göra krigskon-junkturskatteförordningen ytterst svårtillämpad.

Ehuru vi sålunda anse oss nödsakade att godtaga den progressiva skatte-skalen för rörelse, anse vi att i allt fall den uppmjukningen därav måtte vidtagas att den del av krigskonjunkturskatten, som överstiger det skatte-belopp, som skulle hava utgått å ett efter 50 procent beräknat grundbelopp, måtte påföras provisoriskt samt att, därest under senare beskattningsår för den skattskyldige uppkommer inkomstminskning, restitution skall ske med det belopp, varmed skatten skulle hava minskats, om denna inkomst-minskning avdragits vid taxeringen.

Genom en dylik reform skulle den för närvarande för en företagare vid varierande resultat av rörelsen föreliggande risken att nödgas vidkännas skatteutgifter med t. o. m. större belopp än den sammanlagda inkomsten under krigskonjunkturperioden begränsas och reformen skulle därför med-föra en produktionsstimulerande effekt, särskilt vid riskfyllda placeringar. Förfarandet skulle i realiteten allenast innebära, att den planerade avräk-ningen efter krigets slut i begränsad omfattning verkställdes vid en tidigare tidpunkt och komme således icke att beröra statens fiskaliska intresse. Gi-vetvis bör en inkomstminskning, som föranlett dylik restitution, icke få av-dragas vid senare års taxeringar.

I övrigt kunna våra ändringsyrkanden begränsas till att avse en omarbet-ning av förslaget i allenast nedannämnda tre avseenden.

Den i 4 § 6 mom. intagna bestämmelsen, att utjämningsavdraget för ju-ridisk person med en jämförelseinkomst, överstigande 50,000 kronor, skall

beräknas till 15 procent å allenast den del av jämförelseinkomsten, som ej överstiger 12 procent av eget kapital i förvärvskällan, innebär enligt vår mening, att man avsiktligt inför en beskattning av nominella, på grund av inträdd prisstegring rent fiktiva vinster. Vi åberopa vad delegerade för Industriförbundet m. fl. i denna del anfört i sitt i propositionen (sid. 82) intagna yttrande samt vilja ytterligare gentemot vad föredragande departementschefen andragit till stöd för införandet av denna spärregel framhålla, att utjämningsavdragets karaktär av kompensation för det ändrade penningvärdet icke lär kunna bortförklaras. Detta avdrag innebär alls icke något »avsteg från krigskonjunkturskattens grundprincip» till förmån för de skattskyldiga utan allenast en logisk konsekvens av den bärande grundtanken, att fiktiva vinster icke skola drabbas av beskattningen. Även med den motivering för utjämningsavdraget, som departementschefen förfäktar, kan emellertid den ifrågavarande begränsningen av detta avdrag icke anses sakligt motiverad. Jämlikt punkt 3 av anvisningarna till 4 § skall, då förkrigsinkomståren visat uppenbart onormala vinstresultat, jämförelseinkomsten fastställas till annat belopp, som med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt. Genom tillämpning av denna bestämmelse har redan den av departementschefen åsyftade utjämnningen vunnits, och det finnes ingen anledning att ställa ett företag, vars jämförelseinkomst fastställts med tillämpning av nämnda bestämmelse, i sämre ställning än övriga skattskyldiga. Denna såsom skälig ansedda jämförelseinkomst skall utgöra ett godtagbart uttryck för den skattskyldiges normala årsinkomst och departementschefens yttrande, att det belopp, vartill jämförelseinkomsten fastställts, »ur vissa synpunkter kan anses vara för högt såsom jämförelsetal, fastän man icke anser sig böra rubba den fastställda jämförelseinkomsten såsom sådan», är därför icke befogat. Den omständigheten, att vid vissa främmande länders merinkomstbeskattning skatten drabbar den inkomst, som överstiger viss procent å företagets kapital, synes icke rimligen kunna tagas till intäkt för att i den svenska enligt helt andra grunder utarbetade krigskonjunkturbeskattningen införa en dylik bestämmelse. Vi hemställa, att ifrågavarande spärregel måtte utgå.

Krigskonjunkturbeskattningens produktionshämmande verkningar skärpas i betydande grad därigenom att en företagare vid uppkommande frågor om ny tillverkning eller nyanläggning icke kan få fastställt med vilken jämförelseinkomst han har att räkna. Detta missförhållande har även framhållits i det av delegerade för Sveriges industriförbund m. fl. avgivna yttrandet, vilket jämväl i denna del återgivits i propositionen (s. 111).

Departementschefen anför emellertid (s. 123), att tillräckliga skäl ej synas förebrogta för genomförande av den sålunda förordade reformen, att skattskyldig i vissa fall skulle få jämförelseinkomst fastställd, ehuru taxering ej komme till stånd. Det kunde icke anses tillrådligt att belasta taxerings-

myndigheterna med andra uppgifter än de ofrånkomliga. Vid sådana tider på året, då taxeringsmyndigheterna voro mindre hårt belastade, syntes däremot skattskyldig böra kunna få tillfälle att med dem diskutera frågan om jämförelseinkomstens storlek.

Samstämmiga uttalanden av ett flertal företagsledare giva vid handen, att denna fråga är av större betydelse än vad departementschefen synes anse. Även om en företagare lyckats anskaffa högt kvalificerade biträden, anse sig dessa i allmänhet på grund av lagstiftningens invecklade karaktär och den i hög grad ojämna tillämpningen icke med erforderlig grad av säkerhet kunna bedöma, till vilket belopp jämförelseinkomsten kommer att fastställas. Någon diskussion av frågan med »taxeringsmyndigheterna», d. v. s. prövningsnämnden, torde vara svår att åstadkomma. Om en sådan överhuvudtaget kommer till stånd, lär denna föras med landskamreraren eller någon tjänsteman å landskontoret. Väl ställer sig en del av dessa befattningshavare förstående för den skattskyldiges svårigheter, men andra anse sig icke böra göra några förhandsuttalanden. Resultatet av en dylik diskussion, som alltid blir helt och hållet beroende av vederbörande befattningshavares större eller mindre beredvillighet och personliga inställning till dylika förhandsuttalanden, kan icke tillmätas samma värde såsom underlag för kalkylerna som ett av prövningsnämnd meddelat beslut. Vi förstå tillfullo departementschefens obenägenhet att belasta beskattningsmyndigheterna med andra uppgifter än de ofrånkomliga. Ifrågavarande uppgift är emellertid enligt vår mening ofrånkomlig, om man vill förhindra onödiga skadeverkningar av krigskonjunkturbeskattningen. Man torde icke behöva befara att något större antal ärenden genom en dylik reform skulle tillföras prövningsnämnderna, helst som en förutsättning för bifall till framställningen skulle vara att den skattskyldige företer en ofta tidsödande utredning, men i de av oss tidigare antydda fall, då planerna på ny produktion eller nyanläggning trots krigskonjunkturbeskattningen fångat företagarens intresse så, att planerna resulterat i vissa utredningar, kan man förvänta, att framställningar i oförmälda syfte, särskilt beträffande större planerade nyanläggningar, komma att ingivas. Även om antalet ärenden bleve ringa, skulle reformen därför kunna få viss betydelse för produktionen och folkförsörjningen. Om så för underlättande av prövningsnämndernas arbetsförhållanden anses erforderligt, skulle måhända kunna föreskrivas, att prövningsnämndens arbete för handläggning av nu ifrågavarande ärenden finge pågå även efter i 30 § 3 mom. första stycket föreskrivna tid.

I 23 § har föreslagits, att den å provisoriskt påförd krigskonjunkturskatt utgående räntan skall sänkas från tidigare tillämpade 3 procent till 2 1/2 procent. Vid den år 1941 företagna taxeringen till krigskonjunkturskatt uppgick den provisoriskt påförda skatten till över 24 milj. kronor eller c:a 50 % av den debiterade krigskonjunkturskatten. Då det är anledning för-

moda att den provisoriskt påförda skattesumman kommer att stiga avsevärt på grund av de nu föreslagna reglerna, kommer en sådan räntesänkning att medföra en fullkomligt omotiverad och ur de beskattades synpunkt betydande förlust, som kan uppskattas till något hundratusental kronor.

Med anledning härav föreslås, att ifrågavarande i 23 § upptagna räntesats bibehålles oförändrad vid 3 procent. Detta är så mycket mer motiverat, som räntan å statens obligationslån uppgår till 3 à 3,5 procent och samma kapital använt i företaget skulle kunna lämna avsevärt högre förräntning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av föreliggande proposition måtte besluta,

dels att den del av krigskonjunkturskatten, som överstiger det skattebelopp, som skulle hava utgått å ett efter 50 procent av den beskattningsbara merinkomsten beräknat grundbelopp, måtte påföras provisoriskt, samt att, där est under senare beskattningsår för den skattskyldige uppkommer inkomstminskning, restitution därav skall ske med det belopp, varmed skatten skulle hava minskats, om denna inkomstminskning avdragits vid taxeringen,

dels att den i 4 § 6 mom. införda spärregeln vid beräkningen av utjämningsavdraget för juridisk person med en jämförelseinkomst, överstigande 50,000 kronor, skall utgå,

dels att i förevarande förordning skall intagas ett stadgande av innehåll att prövningsnämnd på yrkande av till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skattskyldig, vilken företer fullständig utredning för fastställande av jämförelseinkomst enligt samma förordning, skall, ändock att taxering till krigskonjunkturskatt icke varder den skattskyldige åsatt, ingå på prövning av jämförelseinkomsten därvid i protokollet skall angivas det belopp, vartill jämförelseinkomsten med stöd av den företedda utredningen blivit fastställd,

dels ock att den i 23 § stadgade räntan å provisoriskt påförd krigskonjunkturskatt bibehålles oförändrad vid tre procent.

Stockholm den 2 juni 1942.

Carl Sundberg.

Gust. Björkman.

Nils Holmström.

William Nisser.